

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		Disg 6001004	19 juni 1996

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 40/96)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DISG6007014

d.d. 19 juni 1996

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HBMA
IFOR-cel
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

39/96

(Afgesloten 191400A JUN 1996)

Conclusie/vooruitzicht

Contacten tussen belangrijke vertegenwoordigers van de oppositie in zowel de Moslim/Kroatische Federatie als de Bosnisch-Servische Republiek duiden op een gezamenlijk streven naar behoud van de eenheid van Bosnië-Herzegovina. Door sommige betrokkenen worden de contacten mogelijk gezien als een stap in de richting van herstel van een nieuw Joegoslavië op socialistische leest.

Er blijft sprake van fundamenteel verschillende doelstellingen tussen Bosnische Kroaten en Moslims, die de levensvatbaarheid van de onderlinge Federatie bedreigen.

De Kroatische regeringspartij HDZ lijkt erin te slagen de oppositie te verdelen. Daardoor worden de kansen om de gemeenteraad van Zagreb in eigen controle te houden, en het draagvlak van Tudjman voor de komende presidentsverkiezingen, vergroot.

Bosnië-Herzegovina

De voorzitter van de lokale Unie van Bosnische Sociaal-Democraten (UBSD) in Tesanj, Mehicic (Moslim), is vorige week door gemaskerde mannen aangevallen en gemolesteerd. Tegenover de EU-waarnemersmissie (ECMM) stelde hij leden van de Bosnische regeringspartij SDA te verdenken. Als mogelijke redenen voor de aanval noemde Mehicic de vrees van de SDA voor concurrentie van de UBSD, alsmede het feit dat zijn partij contacten heeft met het "Joegoslavisch Links" (JUL) in de stad Doboj in de Bosnisch-Servische Republiek (RS).

De UBSD doet pogingen om een niet op etnische leest geschoeid oppositieblok tegen de SDA te vormen. Zij beschuldigt de SDA (de partij van de Bosnische president Izetbegovic) ervan uitsluitend de belangen van de Bosnische Moslims te behartigen en daardoor bij te dragen aan een driedeling van Bosnië-Herzegovina langs etnische lijnen. Er waren in het verleden inderdaad indicaties dat de SDA de UBSD beschouwt als een serieus te nemen concurrent; tegen die achtergrond is niet uitgesloten dat de molestatie van Mehicic inderdaad door aanhangers van de SDA is uitgevoerd.

De contacten tussen de UBSD en JUL zijn opmerkelijk. Evenals de UBSD voert JUL (de partij van de echtgenote van de Servische president Milosevic) een niet etnisch-nationalistische politiek hoog in het vaandel. Ook JUL ondervindt daarbij oppositie van de kant van de belangrijkste "nationalistische" partij, de SDS van de Bosnisch-Servische president Karadzic. Contacten tussen JUL en UBSD kunnen er derhalve op wijzen dat zij in beide Bosnische "entiteiten" gezamenlijk willen streven naar behoud van de eenheid van Bosnië-Herzegovina.

[REDACTED]

Vermeldenswaard is dat zowel JUL als de UBSD voortgekomen zijn uit de Bond van Joegoslavische Communisten, de voormalige regeringspartij in geheel Joegoslavië. In ieder geval JUL streeft naar herstel van een op socialistische leest geschoeid samenwerkingsverband van voormalig Joegoslavische deelstaten. Tegenstanders van de UBSD beschuldigen deze partij ervan dat zij de communistische idealen in de praktijk niet heeft opgegeven. Tegen die achtergrond kan niet worden uitgesloten dat tenminste sommige leden van zowel UBSD als JUL de onderlinge contacten, en het streven naar behoud van de eenheid van Bosnië-Herzegovina, tevens beschouwen als een stap in de richting van het herstel van een gezamenlijk, socialistisch Joegoslavië.

[REDACTED] maakt melding van onvrede bij de inwoners van Gorazde jegens de internationale gemeenschap. Onderwerp is de weg tussen de voormalige enclave en Sarajevo. Functionarissen in de voormalige enclave hebben bedreigd deze weg in eigen beheer aan te leggen en te beveiligen, omdat de NAVO niet in staat zou zijn aan de gedane beloften te voldoen. In het kader van de onderhandelingen over "Dayton" was de Bosnische Moslims toegezegd dat de internationale gemeenschap zorg zou dragen voor de realisatie van die weg, maar tot op heden zijn hiertoe geen concrete stappen genomen. De bestaande wegen tussen Sarajevo en Gorazde lopen over Bosnisch-Servisch grondgebied; de kortste weg voert zelfs via de Bosnisch-Servische "hoofdstad" Pale. Kennelijk vrezen de bewoners van Gorazde dat deze stad, zeker na het vertrek van IFOR, in de praktijk toch een enclave zou blijven, omringd door Bosnische Serviërs. Tevens verschaffen zij zich met de verwijzing naar "beveiliging" een rechtvaardiging voor militaire activiteiten in de regio. Overigens zou het ontstaan van een uitsluitend door Moslims te gebruiken corridor tussen Sarajevo en Gorazde voor de Serviërs onaanvaardbaar zijn, omdat daardoor de "Servische" gebieden in zuidoost-Bosnië geïsoleerd zouden worden van de rest van de RS.

Bosnisch-Servische militairen hebben tegenover IFOR-personeel gesteld dat zij zich in een "tweede dienstplichttermijn" bevinden. Volgens hen is hun dienstplicht-periode verlengd van acht tot zestien maanden. Zij zouden zich vervelen en bovendien vrezen dat de legerleiding hun wedde niet kan betalen. Deze melding is opmerkelijk, omdat de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS) juist worden omgevormd tot een kleinere krijgsmacht met een groter aandeel beroepsmilitairen. Onduidelijk is dan ook of deze "verlenging" geldt voor de gehele VRS, dan wel of het lokale maatregelen betreft. In het laatste geval kunnen deze maatregelen erop wijzen dat de reorganisatie onverwachte problemen heeft opgeleverd. Ook kan de vrees een rol spelen dat een grootschalige demobilisatie tot criminaliteit zal leiden, omdat de ontslagen militairen geen andere bestaansmiddelen hebben. Tenslotte kan de melding ook een indicatie zijn dat de Bosnisch-Servische militaire of politieke leiding rekening houdt met een opleving van de etnische strijd, en om die reden vooralsnog een verkleining van de VRS afwijst.

Bosnisch-Servische politie uit de omgeving van Doboj heeft gesteld dat "IFOR zijn boekje te buiten gaat" bij het controleren van burgers buiten de "Zone of Separation". Volgens de betreffende verklaring is dit een belediging van de Bosnisch-Servische autoriteiten, die primair verantwoordelijk zijn voor handhaving van de openbare orde. In het bericht werd gesteld dat IFOR op deze wijze incidenten uitlokt "die gevaarlijke consequenties kunnen hebben voor de veiligheid van de IFOR-troepen". Doboj is één van de gebieden die door Serviërs en Moslims (die een vrijwel even groot deel van de vooroorlogse bevolking van de stad uitmaakten) betwist worden. Met deze verklaring willen de Bosnisch-Servische (lokale) leiders kennelijk de bewegingsvrijheid en het optreden van IFOR in deze sector beperken. Daarbij wordt min of meer openlijk bedreigd met represailles indien IFOR niet aan de Servische eisen tegemoet komt. Dit dreigement is illustratief voor de recente verharding van het Bosnisch-Servische standpunt ten aanzien van het vredesproces in het algemeen en IFOR in het bijzonder.

[REDACTED]

De burgemeester van Jajce, een Kroaat, is onlangs ontslagen. Lokale media hebben bericht dat de betreffende burgemeester is vervangen, omdat hij had ingestemd met een proefproject, in het kader waarvan ruim 100 Moslims zich in Jajce zouden vestigen. Jajce is de hoofdplaats van een regio waar vóór de oorlog sprake was van een sterk gemengde bevolking (bijna 40% Moslims, ruim 35% Kroaten en ruim 20% Serviërs). Gezien deze situatie zou de stad een goede locatie vormen voor een proefproject voor etnische (her)integratie. Jajce is echter in een vroeg stadium van de Bosnische burgeroorlog door de Serviërs veroverd en vervolgens grotendeels etnisch "gezuiverd". Kort vóór de ondertekening van het Dayton-akkoord is de stad onder Kroatische controle gekomen; sindsdien is er sprake van uitsluitend Kroatische controle over de stad. Indien de genoemde reden voor het ontslag inderdaad juist is, onderstreept deze melding dat de Kroatische autoriteiten in Bosnië-Herzegovina zich verzetten tegen iedere poging tot etnische herintegratie. Dit is in overeenstemming met eerdere berichten dat de Bosnische Kroaten, zonder enige twijfel op instructie van de Kroatische regering, streven naar etnisch "zuivere" Kroatische gebieden.

De Kroatische plv minister van Buitenlandse Zaken Biscevic heeft verklaard dat de verkiezingen in Bosnië-Herzegovina op korte termijn moeten worden gehouden, omdat uitstel de Bosnische Serviërs de gelegenheid geeft zich verder van Bosnië-Herzegovina te distantieëren. Uitstel zou in zijn visie tevens de betrekkingen tussen Kroaten en Moslims verder compliceren. In de praktijk lijkt de uitspraak van Biscevic juist bij te dragen aan een dergelijke complicatie. Verschillende prominente Moslims hebben de afgelopen weken namelijk gepleit voor uitstel van de verkiezingen, zo lang de vooroorlogse etnische verhoudingen niet zijn hersteld. In hun visie zouden verkiezingen onder de huidige omstandigheden de gevolgen van de "etnische zuiveringen" bestendigen en mogelijk zelfs legitimeren. Om die reden zijn de Serviërs juist voorstander van spoedige verkiezingen. Uit de woorden van Biscevic blijkt dat ook de Kroatische regering (die de opstelling van de Bosnische Kroaten in de praktijk coördineert) die mening is toegedaan. Dit vormt een nieuwe indicatie van de overeenkomstige belangen van Bosnische Serviërs en Kroaten. Gezien het streven van beide volkeren naar etnisch "zuivere" gebieden met nauwe banden met de respectievelijke moederlanden, vormt deze belangenovereenkomst een bedreiging van de eenheid van Bosnië-Herzegovina.

Kroatië

De Kroatische regeringspartij HDZ heeft verklaard te onderhandelen met de oppositionele Sociaal-Liberale Partij (HSLs) over samenwerking op sociaal en politiek gebied. Inmiddels hebben vele andere oppositie-partijen deze aankondiging bekritiseerd, dan wel de betekenis ervan gebagatelliseerd. De HSLs is één van de belangrijkste oppositiepartijen in Kroatië. Indien het daadwerkelijk tot een (formeel of informeel) samenwerkingsverband met de HDZ komt, zou laatstgenoemde partij er daarmee in slagen een bres te slaan in het coherente optreden van de oppositie van de afgelopen maanden. Dit zou in eerste instantie van belang zijn voor de verhoudingen in de gemeenteraad van Zagreb, waar de HSLs zich tot op heden, in samenwerking met de rest van de oppositie, heeft verzet tegen pogingen van de HDZ een aan haarzelf loyale burgemeester te benoemen. Gezien het belang dat HDZ-leider Tudjman aan deze kwestie hecht, wordt verondersteld dat dit de belangrijkste reden is voor de bereidheid van de HDZ tot onderhandelingen met delen van de oppositie. Maar in het licht van de afnemende populariteit van de HDZ in het algemeen en Tudjman in het bijzonder moet erop worden gerekend dat de HDZ ook indien deze kwestie wordt opgelost, pogingen zal blijven doen de oppositie te verdelen en haar eigen maatschappelijk draagvlak te vergroten zonder de centrale rol van de HDZ aan te tasten.